

TOLDI LÓRÁNT

főlevéltáros

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Levéltára

Toldi.Lorant@uni-nke.hu

A MAGYAR KIRÁLYI LUDOVIKA AKADÉMIA NÖVENDEKEI

Kis Péter–Szögi László

1883–1918. Ludovika Egyetemi Kiadó. Budapest, 2026. 390 pp. Felsőoktatás-történeti kiadványok. Új sorozat. 34.

A hiánypótló kézikönyv a külföldi egyetemjárás és hallgatói rekrutáció kérdéskörének megkerülhetetlen hazai kutatója, Szögi László levéltáros és egyetemtörténész által szerkesztett, bő negyedszázados múltra visszatekintő felsőoktatás-történeti sorozat legújabb köteteként látott napvilágot. A szakmunka ezúttal a magyar oktatási paletta speciális képzési szegmensére, a dualizmus kori Magyarországon folyó honvédtisztképzésére igyekszik irányítani a figyelmet és a kutatói érdeklődést.

A kötet a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen az utóbbi időszakban – elsősorban a Ludovikás Életutak című kötetsorozat által jelzeten – kibontakozó, az immár hosszú hagyománnyal bíró, változatos intézményi keretek és formák között zajló tisztképzésre irányuló múltfeltáró érdeklődés vonulatába is illeszkedik. A széria szóban forgó kötetének gondozását így a sorozat korábbi elemeihez képest (amelyeket az ELTE vagy annak levéltára, illetve könyvtára jegyzett) rendhagyó módon ezúttal a Közszolgálati Egyetem vállalta. A szerzői-szerkesztői páros személye is ezt a bővülő, fejlődő együttműködést jelzi, hiszen a fent említett Szögi László mellett Kis Péter, az NKE Egyetemi Levéltára levéltáros-történész munkatársa is oroszlánrészt vállalt a könyv szerkesztésében.

Ez mindjárt kitűnik a hallgatói adattár előtt olvasható A Ludovika Akadémia történetének vázlata az első világháború végéig címet viselő bevezető tanulmányból. Amellett, hogy a szóban forgó szöveg, mint azt a címében is deklarálja, teljeskörű intézmény- és képzéstörténeti feltárómunkát nem tűz ki célul, annak struktúráját, tartalmi és szerkezeti változásait, működése jogszabályi háttérének módosulásait, a közös haderő képzési rendszerébe történő illeszkedését pontosan ábrázolja és követi. Azokat organogram, valamint gondosan, de áttekinthetően szerkesztett táblázatok formájában is szemlélteti.

Ennél azonban többre is vállalkozik. További lehetséges kutatási, feltárási irányokra is rámutat, legyen szó akár az intézmény megnyitása körüli, több történeti korszakon átívelő, döntően a

szuverenitás kérdése köré összpontosuló vitákról, vagy akár a katonatiszti elit, valamint a tiszti pálya társadalmi mobilitásban (középpolgári presztízs építésében és megtartásában) betöltött helyéről és szerepéről a dualizmus korszakában. Mindezzel már előzetesen felhelyezi a köztörténeti vagy társadalomtörténeti érdeklődés térképére az intézményt és annak növendékeit. Utóbbiak csoportja mellett figyelmet fordít az oktatói állomány kiválasztódásának szempontjaira, a velük kapcsolatban támasztott elvárásokra, követelményekre is, felvetve ezzel e csoport majdani – átfogó – vizsgálatának szükségességét is.

A fenti tanulmányt követi a kötetben a működését 1872-ben megkezdő intézmény növendékeinek Szögi László által jegyzett, a jelen munka zömét kitevő adattára, amely a tényleges állományú tisztképző tanfolyam 1883-as indításától (a katonai középiskolaként történő működés kezdetétől) veszi számba a növendéki állományt. Az alapvető szociológia vizsgálati kérdések és szempontok (települési honosság, etnikai- és felekezeti megoszlás, társadalmi rétegződés) rövid ismertetése során a szerző forráskezelési tapasztalata is kamatozik, ugyanis az adatok használhatóságának korlátaira és a forráskritikai szempontokra egyaránt felhívja a figyelmet.

Mindemellett Szögi László maga is végez – rövidebb lélegzetvételű – adatfeldolgozást, és vett fel maga is kibontandó kutatási irányokat. Erre példa a katonatiszti pálya, mint a polgárosodás útjának eltérő megítélése a magyar ajkú és a nemzetiségi csoportok körében, amely végső során az asszimiláció tágabb kérdéskörének kutatásába illeszkedik. Az adattár emellett általában véve is az elitkutatás megfelelő eszközökkel és módszertani apparátussal lefolytatott további alapos vizsgálatának is alapvető kiindulópontjaként szolgál(hat).

A több mint három és félezer nevet felvonultató adattár használatában az olvasót az adatok megjelenítése módjáról szóló ismertető, valamint az alkalmazott rövidítések és kódok jegyzéke segíti, de biztosítja annak kezelhetőségét, gördülékeny használatát a kötet végén található hely- és személynévmutató is.

A kiadvány sokrétűen használható, és nem csak tudományos kutatói érdeklésre tarthat számot. A kibontakozó és töretlenül népszerű családfakutatás iránt érdeklődők, a családi múltfeltárással vállalkozók is nagy haszonnal forgathatják a szóban forgó keményítáblás, a felvonultatott adattömeg mellett is könnyen kezelhető, ízléses kivitelű kötetet.